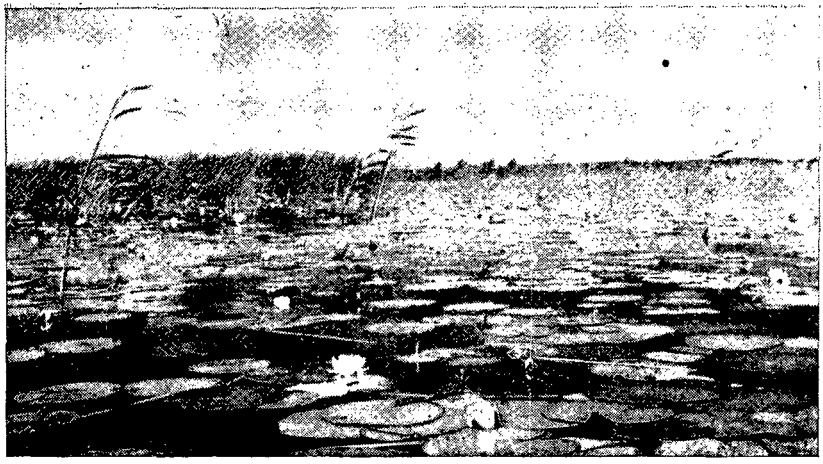


Naardermeer.

Naar reservaat „de Oude Kooi" in het Naardermeer.

door Wim Meyer, Zaandam
met foto's van W. H. Dingeldein, Denekamp.

Als je in het Naardermeer de verre tocht naar de Wijde of Bovenste Blik maakt, zie je daar op de achtergrond het moerasbos voor je oprijzen : een brede strook oud elzenbos, dat eerst stilzwijgend als reservaat is behandeld en in 1943 officieel tot strictreservaat „de Oude Kooi" is verheven. Oude kaarten laten zien, dat hier vroeger een eendenkooi heeft gestaan.

Na een paar dagen intensief bryo-sociologisch onderzoek in het Noordelijke deel van het Naardermeer besloot ik van de zomer ter ontspanning eens een dag te besteden aan een tocht naar „de Oude Kooi".

Thijsse drong er indertijd al op aan, dat wij er heen zouden gaan. In vorige jaren was het niet goed gelukt om in deze wildernis door te dringen.

Zo schoot dan in de koelte van de vroege ochtend het platte bootje van de Vereniging door de hoofdtocht op weg naar het Zuiden. Het beloofde weer een snikhete dag te worden. Maar zolang de zon nog laag stond was het best uit te houden.

Het eerste evenement op deze tocht was het van dichtbij aanschouwen van de grote Aalscholverskolonie in het Jan Hagensbos. Er wordt veel kwaads van die zwarte visvangers verteld, ze zouden het leven van lepelaar en purperreiger zwaar of zelfs onmogelijk maken, maar het valt niet te ontkennen dat zo'n kolonie van deze „waterraven" van dichtbij gezien een imposant gezicht oplevert. Dat het bos met kalk besmeurd wordt, moeten wij dan maar door de vingers zien, op voorwaarde, dat de Aalscholvers niet in nog meer Naardermeerbossen gaan nestelen.

Na zo een kwartier à half uur naar het af- en aanvliegen van de vogels, het vleugelwapperen en alles wat er bewoog gekeken te hebben, ging het met forse slag weer verder. Net de hoek van de Boomtocht om vlogen er achter elkaar van ongeveer twee meter afstand Purperreigers uit het riet op. Vergeefs zag ik verderop langs deze schilderachtige tocht met z'n mooie over het water hangende wilgen, uit naar de IJsvogel, die hier anders nogal eens te zien is.

Onder de spoorlijn door, de Waterlelievlakte van de Veertig Morgen over, door het slingerende Slingerslop was de Wijde Blik al gauw bereikt. Nu een plan de campagne opstellen voor de expeditie in de Oude Kooi. Dat kostte nog enige hoofdbrekens. Voor het bos ligt 'n brede strook rietland, er langs de Maaisloot. Stel je kiest het eerste als aanlegplaats en het lukt je daar aan land te komen, hoe vind je dan achter zo'n veld van meer dan manshoog riet de boot terug ? De Maaisloot was afgezet door fuiken. Als landingsplaats daarom maar de hoek van het rietveld bij de Maaisloot gekozen. Het is wel een tikje avontuurlijk zo in je eentje zo'n sompige riet- en moerasboswildernis in te trekken, maar als je de kaart en aan de hand van de zon de windstreken goed in de gaten houdt en zo af en toe in een hoge boom klimt, lukt het wel de weg te vinden.

Na door het rietland een pad gebaand te hebben deed zich al gauw een invalspoort in het bos voor in de vorm van een verlande sloot, die er dwars inliep. Grote groepen Gele lis *(Iris pseudacorus)* herinnerden er nog aan de vroegere staat van de bodem. De gang liep al gauw dood. Toen je maar door manshoge stekelige bramen, dode takken, slingers van Hop *(Humulus Lupalus)* en spinnewebben heen wurmen, 't bos door, in de richting van de ringvaart. Onwillekeurig moet je bij zoiets denken aan de regels van Victor Westhoff :

„en hop-lianen binden
de elzen in hun goud
het kruid staat heet te dampen
zo welig als zijn namen
wie er zich vast wil klampen
ontmoet toornige bramen".

Dat vastklampen moeten we waarschijnlijk een beetje dubbelzinnig opvatten. Plantensociologen klampen zich graag vast aan namen van soorten, die voor bepaalde combinaties karakteristiek zijn; voor het elzenbos hebben ze ook zo'n stel „kensoorten" vastgesteld. Nu is het alleen jammer, dat zo weinig daarvan trouw zijn aan dit bostype. M.i. is dat geen bezwaar, de elzen met de vele moerasplanten op zeer drassige bodem karakteriseren dit bostype voldoende.

Zo zag ik hier weer de gebruikelijke varensoorten Kam- en Stekelvaren *(Dryopteris austriaca* en *-cristata)*, hier en daar ook Wijfjesvaren *(Athyrium Filix-femina)* naast de meer karakteristieke Zwarte Aalbes *(Rubes nigrum)*.

Hier en daar moest je over omgevallen bomen klimmen, die blijkbaar door stormen omgewaaid waren. De oppervlakkig zittende wortels nemen dan een hele veenkoek mee, zodat je bij elk slachtoffer een met water gevulde kuil vindt.

In de opengevallen plaatsen van het bos zie je vaak zeer weelderige begroeiingen van Haagwinde *(Convolvulus sepium)*. Behalve Elzen vind je in dit bos ook vrij veel Berken, hier en daar zelfs Eiken, Gelderse Roos, Lijsterbes en ook wel Kamperfoelie.

Na zo een stuk door deze wildernis te zijn getrokken, kwam ik plots op een ongeveer vierkant meer open gedeelte bedekt door een rietveldje, blijkbaar een overblijfsel van het wed van de eigenlijke Oude Kooi.

Om iets vast te leggen van de samenstelling van het bos werd er een paar uur besteed aan het maken van een plantensociologische opname. Een gedeelte van ruim 100 m² werd daartoe, zonder nu naar „kensoorten" te gaan zoeken, afgeperkt en volgens de gebruikelijke cijferschaal vastgelegd. De opname zag er in bekorte en vertaalde vorm ongeveer als volgt uit :

Boom- en struiklaag van 2 tot 7 m hoog, ca. 70% van de bodem beschaduwend, voor 80% uit Elzen. (Alnus glutinosa) bestaand, veel Hop (Humulus Lupulus), enkele Lijsterbessen (Sorbus Aucuparia), Gelderse Roos (Viburnum Opulus), Grijze Wilg (Salix cinerea) en Kamperfoelie (Lonicera periclymenum).

Kruidlaag 90% van de bodem bedekkend. Veel Moerasvaren (Dryopteris Thelypteris), Bramen (ook Rubus Idaeus-Framboos), (Rubus spec.), jonge elzen, tamelijk veel Bitterzoet (Solanum Dulcamara), Gele Lis (Iris pseudacorus), Rietgras (Phalaris arundinacea), Kale jonker (Cirsium palustre), Wijfjesvaren (Athyrium filixfemina), kruising tussen Kam- en Stekelvaren (Dryopteris austriaca x cristata), Pluim struisriet (Calamagrostis lanceola-



Waterscheerling.

ta) en verder een hele serie moerasplanten, als Engelwortel (Angelica silvestris), Leverkruid (Eupatorium cannabinum), Watermunt (Mentha aquatica) e.d. Enkele zeldzame soorten: Galeopsis Tetrahit nieuw voor het Naardermeer, een rare Prunus, misschien Pr. Virginia en een plantje, dat tot dusver alleen van de Nieuwe Kooi bekend was: Bosveldkers (Cardamine silvatica).

De moslaag iets meer dan de helft van de bodem bedekkend, bestaat voor het grootste deel uit Fijn Laddermos (Eurhynchium praelongum), verder tamelijk veel Stekelslaapmos (Brachythecium rutabulum), Gewoon Sterremos (Mnium hornum), Gerimpeld sterremos (Mnium undulatum), Puntmos (Calliergonella cuspidata), nog Eurhynchium striatum en nog een drietal soorten. In totaal bevat deze opname 47 hogere planten en mossen. Het bleek verder dat hij van de soortensamenstelling van het bos een vrij goed beeld geeft, de volgende soorten werden er nog buiten gevonden:
Zwarte Aalbes (Ribes nigrum), Smeerwortel (Symphytum officinale) en Hakig Veenmos (Sphagnum squarrosum).

Vervolgens werd nu dit bos in Noordelijke richting doorgestruind, totdat de volgende dwarssloot bereikt werd. Toen ging het langs deze sloot naar het rietveld, met een zigzag route, een beetje modderend bij een van de eigenaardige weinig begroeide binnenplasjes, vervolgens door enkele zeggevelden op steeds onbegaanbaarder terrein, dan maar weer terug naar het bos, tot de verlande sloot. De boot was toen weer gauw bereikt.

Ondertussen was de koelte van de ochtend veranderd in de hitte van de stralende zomerdag, zodat de drang ontstond om maar in het water te kruipen, hetgeen ter hoogte van de Punt geschiedde.

De Wijde Blik bleek hier zo ondiep te zijn, dat ik tussen Middenpol en de Punt overal kon lopen, over de grijze modderige bodem. Telkens voelde je onder je voeten scherpe kanten van zoetwatermossels of het stekelige Groot Nimphkruid *(Najas marina)* prikken. Een pracht gelegenheid voor het maken van een opname met die plant!

Met enige moeite lukte het de bedekkingscijfers van Najas, Hoornblad *(Ceratophyllum)* en Vederkruid *(Myriophyllum)* vast te stellen. Op de terugweg werden nog enkele groeiplaatsen van de hoge statige Moerasmelkdistel *(Sonchus paluster)* in opnamen vastgelegd o.a. een aardige begroeiing op drijftilletjes bij de ingang van het Slingerslop aan de Veertig Morgen.
De sierlijke Cyperzegge *(Carex Pseudocyperus)*, grote Waterscheerling *(Cicuta cirosa)*, Moerasvarens *(Dryopteris Thelypteris)* en moeraskruiden als lila Leverkruid *(Eupatorium cannabinum)*, rose Ruige basterdwederik *(Epilobium hirsutum)*, geurige Watermunt *(Mentha aquatica)*, de grote pollen van Pluimzegge *(Carex paniculata)* en nog veel meer zag je hier lustig door elkaar groeien, er zich natuurlijk niets van aantrekkend, dat sociologen enkele van hen als kensoorten tot verschillende associaties rekenen!

Op de terugweg in de Hoofdtocht juist bij de Aalscholverskolonie nog een ontmoeting met minder bevoorrechte lieden, die hier alleen onder geleide van Hoetmer, die hen voortroeide, mo-

gen komen. Ze waren druk in de weer met hun thermosflessen, keken echter niet naar de Schollevaars en merkten ook niets van de Purperreigers, die vlakbij opvlogen !

Sommige mensen moeten blijkbaar léren buiten hun ogen niet in hun zak te steken !

Onze inheemse salamanders.

door J. B. ten Veen, Rotterdam.

De bekendste van de vier in ons land voorkomende watersalamanders is de Kleine of „gewone" watersalamander *(Triturus vulgaris)*, inderdaad een gewoon en algemeen voorkomend diertje. Daar dit amphibie in ons gehele land zo overbekend is lijkt mij een beschrijving hiervan vrijwel overbodig. De vindplaats te vermelden acht ik ook niet nodig daar het gemakkelijker zou zijn te schrijven waar ze niet dan wel voorkomen.

Hier en daar worden deze salamanders neotenisch gevonden ; volwassen dieren bezitten in dit geval nog volkomen ontwikkelde kieuwen. Deze dieren kweken meestal normaal voort.

De tweede salamandersoort is de Grote of Kamsalamander, *Triturus cristatus)*, een in vele streken van ons land goede bekende. Het dier ontleent zijn naam aan zijn lichaamsbouw. Bij een lengte van 15-16 c.M. draagt het een gezaagde, flink ontwikkelde kam op kop en rug, terwijl de staart van een afzonderlijk kammetje is voorzien.

De kleur is grauw met donkere vlekken, op de buikzijde geeloranje met zwarte vlekken, de zijden bezaaid met kleine witte stipjes. In de staart van het mannetje bevindt zich een blauwwit metaalachtig glanzende streep, die in de paartijd aan schoonheid toeneemt. Vraatzuchtig als geen der andere soorten kan de Kamsalamander moeilijk met de andere of met kleine soortgenoten samenleven. Op plaatsen waar in de vrije natuur deze soort in gezelschap van andere soorten voorkomt ziet men dan ook meestal de andere in aantal afnemen. Ook kunnen ze elkaar afschuwelijke verwondingen toebrengen wanneer zij bij het voederen zich aan elkaar vergrijpen. Deze soort bewoont vrijwel geheel Europa.

Een veel geïmporteerde variëteit is de Italiaanse Kamsalamander, een groter en krachtiger gebouwde verschijning.

De derde soort, de Alpenwatersalamander *(Triturus alpestris)*, is een nogal zeldzame soort. In Brabant en Zuid-Limburg plaatselijk algemeen, komt deze soort in Gelderland veel minder voor om in de overige provincies bijna geheel te ontbreken. Wordt hier of daar wel eens een enkel exemplaar gevangen dan betreft dit vrijwel altijd een uitgezet dier of het nageslacht daarvan. In ieder geval blijft het aanbevelenswaardig zulke vondsten te signaleren om te kunnen uitmaken of we hier met een relict te doen hebben of met een voorwaartse beweging vanuit 'n ander gebied.